

VÁC VÁROS LEVÉLTÁRA

VÁC VÁROS LEVÉLTÁRA

A kiadványt támogatta:

Írta Horváth M. Ferenc

Tervezés, nyomdai előkészítés MNL VeML

A VÁCI LEVÉLTÁR MÚLTJA

Vác Város Levéltára intézményi múltja nem tekint vissza hosszú időre, hiszen mindössze tíz éve, 2004. október 1-jén alapította meg Vác Város Képviselő-testülete. De hol volt a város levéltári anyaga korábban, hiszen minden településnek érdeke volt, hogy iratait gondosan megőrizze? Természetesen volt levéltára a városnak, amit a 18–19. századi elnevezései is bizonyítanak. Ezt a *bátorságos helyet* legtöbbször *archivum civicum*ként, a város levéltáraként említették, de neveztek *levéltárháznak*, *írás tárháznak*, *leveles boltnak* – utalva a bolthajtásos raktárhelyiségre –, *leveles háznak*, és a 19. század elejétől egyre gyakrabban *leveles támak*, vagy *leveles (tár) háznak*. A ma is használatos *levéltár* kifejezés 1838-ban fordult elő először, s ezt követően szinte csak e névvel illették. A város vezetői tisztában voltak a levéltár jelentőségével, amit igen szépen fogalmaztak meg 1838-ban, amikor azt írták, hogy a levéltár nem más, mint „*a város s lakosai törvényes jogainak és fennforgó viszonyainak menedékhelye*”. Maga a levéltár, a levéltári anyag – együtt a regisztratúrával, vagyis az irattárral – valószínűleg mindig, egészen 1951-ig a városháza épületében volt. A levéltárban sokféle iratot őriztek. A legfontosabbak voltak a város zökkenőmentes működéséhez szükséges iratok, és a jogait, a privilégiumait biztosító okmányok, a tanácsülési jegyzőkönyvek, a különféle céllal készült összeírások, a számadások, a gyámügyi iratok és nyilvántartások. Külön helyen, a pertárban, egy „zár alatti” almáriumban őrizték a peres iratokat. Az archívumba kerültek a különleges

eseményekre vonatkozó iratok is: pl. az 1740. évi dögvész (pestis) 100. évfordulójára rendezett városi megemlékezés iratai, az emlékbeszédek hitelesített kéziratái. Közhitelű őrzőhelye volt az archívum a városi polgárok végrendeleteinek is. Ugyancsak ide rejtették el a vagyoneleltárakat, hogy az utódok, a későbbi „osztályosok” megtalálhassák.

Az iratőrzésen túli feladata volt a város kötvényeinek, értékpapírjainak, a kettős zár alatt levő városi pecsétnyomóknak és a letétként elhelyezett kötelezvényeknek az őrzése. De itt tárolták a kapás (temetkezési) társulat két ládjában őrzött temetkezési eszközeit és iratait, az 1848/49-es nemzetőrsereg csendőrség által visszaadott zászlaját, az „igaz mértékű részvétát”, a hadba vonult katonák letétbe helyezett és az elhunyt városi polgárok hátrahagyott pénzét, valamint a lefoglalt holmikát is.

Az iratok őrzése azonban nem volt mindig egyszerű feladat. A levéltár sorsát számtalan háború, emberi gondatlanság és hozzá nem értés alakította.

A levéltár közép- és törökkori levéltári iratanyaga 1709-ben pusztult el, amikor a Rákóczi-szabadságharc során rác zsoldosok gyűjtötták fel a várost. Csak elvétve maradt fenn néhány okmány – testamentum, missilis – a 17. század végéről. A 18. század első harmadából származó iratok többsége is eltűnt, talán az 1731. évi tűzvész martaléka lett. Különösen fájdalmas, hogy az 1741-ben földesurai által kettéosztott, külön tanáccsal rendelkező városok, Püspökvác jegyzőkönyvei csak 1741-től, Káptalanvácé 1770-től maradtak ránk. A megosztás előtti időszakból alig maradt fenn irat. Több helytartótanácsi ellenőrzés is megállapította, hogy „az archívumban levő írások gyámoltalanul, minden kívül széjjelhánytak, a protocollumok pedig minden elenchisatio nélkül legyenek”. 1827-ben új irattári helyiséget alakítottak ki, és a nagyobb „securitas” végett vastáblákat is felszereltek az ablakokra. 1849-ben károsodás érte a levéltári anyagot, amikor a második, a július 15–17-i váci csatát követő szabad rablás során az orosz csapatok feldúlták a levéltárat. 1868-ban a városbíró tett javaslatot a „jövőre nézve haszonvehetetleneknek” ítélt iratok selejtezésére, és a város minden bizonnyal ekkor szabadult meg a gyűlölt önkényuralmi időszakban keletkezett iratok egy részétől. Egy 1880-as, Pauler Gyula országos levéltárnok kezdeményezésére történt belügyminisztériumi felmérés szerint nincs elegendő férőhely a levéltárban. 1901–1908 között a korabeli mérce szerint is szakszerűtlen beavatkozás miatt nagy kár érte a levéltárat. Regele Károly nyugdíjas jegyző, „Regele bácsi” megkezdte a

levéltár életében az addigi legnagyobb iratselejtezést, ami az 1879 előtti iratok nagy részének az elpusztítását jelentette. Később számtalan kiselejtezett irat a piacon bukkant fel, ahol az eladott árut ezekbe csomagolták. Az „értékesebb” iratok egy részét pedig a Váci Múzeum Egyesületnek és a Váci Püspöki Levéltárnak adták át. Vácott a két világháború közötti időszakban sem különítették el a történeti értékű levéltári és az irattári anyagot egymástól, és nem létesítettek – néhány más megyei városhoz hasonlóan – levéltárnoki állást sem. Ugyanezt állapította meg az Ember Győző levéltárnok által 1941-ben végzett felmérés is. A „rég levéltár” kutathatatlan, és nem választották szét a levéltári és az irattári anyagot. A város ekkor valamilyen „gyűjtőlevéltár” létesítését tervezte.

A II. világháború alatt kisebb kár érte az Ácsra és Piszkére (ma Lábatlan) elszállított levéltári anyagot, mivel a község lakói a „városi iratokat tartalmazó ládákat feltörték, tartalmukat kiforgatták, de egyébként az iratokat nem bántották.”

1947-ben Jánossy Dénest, a Magyar Országos Levéltár főigazgatóját tájékoztatta a városi főjegyző, hogy szervezik a levéltárnoki állást, azonban erre mégsem került sor. Miután viszonylagos épségben átvészelte a levéltár a háborús éveket, egyik következményét, a papírhíányt azonban nem kerülte el. 42 mázsa iratanyagot selejtezték ki az 1868–1933 közötti időszakból, hogy „féltszta” papírként hasznosítsák.

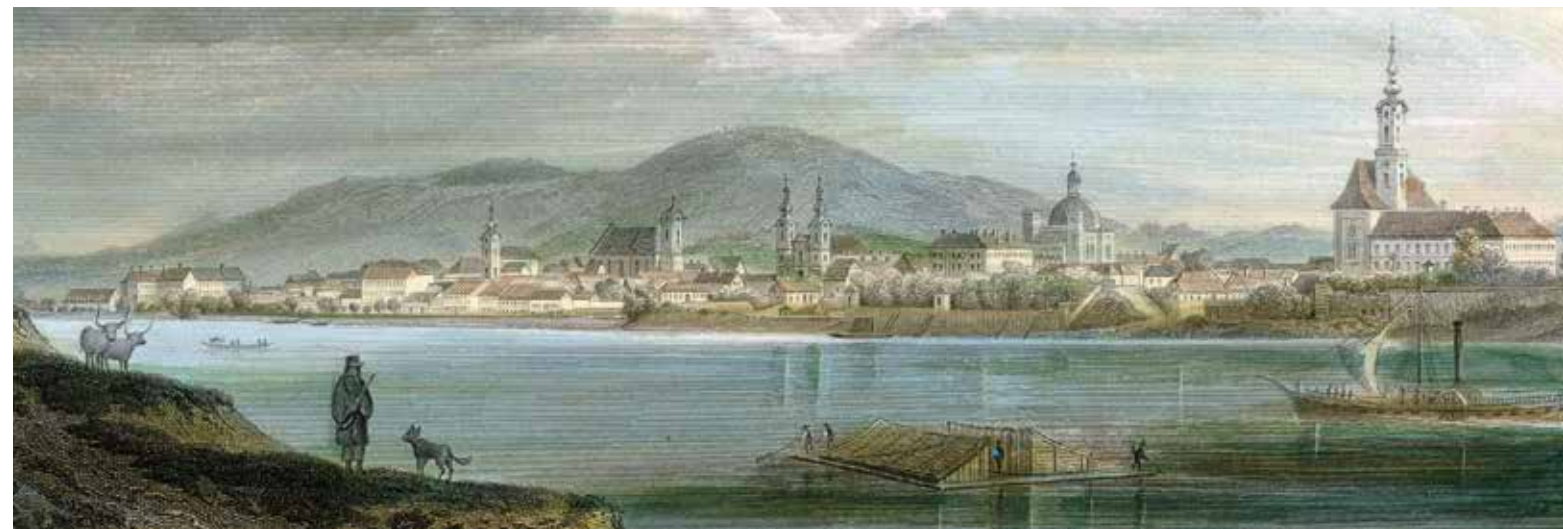
1952-ben a városi levéltárakat kerületi, illetve állami levéltárakba olvasztották be, és így került a történeti értékű iratanyag Budapestre a Pest Megyei Levéltár

őrizetébe. A megyei levéltárban azonban rendkívül rossz körülmények között, zsúfolt és egészségtelen raktárakban tárolták az iratokat. A Pest Megyei Levéltár ezért Nagykőrös után Vácott is létesített fióklevéltárat 1979 novemberében az egykori ferences kolostorban. A városban teljes körű közgyűjteményi hálózat jött létre, amivel akkoriban legfeljebb a megyeszékhelyek rendelkeztek.

A Pest Megyei Levéltár Váci Osztálya illetékességi területe kiterjedt az egykori Szentendrei, Szobi és Váci járásra, e járások községeire, valamint Dunakeszi, Göd, Nagymaros, Pomáz, Szentendre, Szob, Vác és Visegrád városra. Külön megállapodás, illetve rendelkezés során került őrizetébe a Váci Püspöki Gazdasági Levéltár 1293-tól és a Váci Káptalan Hiteleshelyi Levéltára 1364-től kezdődő irategyüttese. Összesen 3500 iratfolyómétert őrzött a váci fióklevéltár.

Az 1990-es rendszerváltást követően az egykori ferences kolostort természetben igényelte vissza a

Ferenc-rend. Ezt követően a Pest Megyei Önkormányzat nem kívánt a városban másutt fióklevéltárat létesíteni, és Vác városa választásra kényszerült: vagy ismét visszakérül a városi iratanyag Budapestre, a megyei levéltárba, vagy Vác város hosszú évtizedek után ismét saját kezelésébe veszi „történeti memóriáját”, és létesít saját levéltárat. A város ez utóbbi mellett döntött, és 2004. október 1-jével megalapította Vác Város Levéltárát. A Pest Megyei Önkormányzat térítésmentesen visszaadta a városnak az éppen felszabadult, korábban városi tulajdonban levő, üresen álló múzeumépületet, amit még 1922-ben Pauer Imre akadémikus hagyott a Váci Múzeum Egyesületre. Az új levéltárépületet átépítés után 2006. szeptember 15-én avatták fel. Az öt munkatárssal működő, korszerűen berendezett, kutatóteremmel, digitalizáló műhellyel és klimatizált raktárakkal rendelkező intézmény immár tíz éve szolgálja a város polgárságát.

A LEVÉLTÁR FELADATAI

A levéltárak alapfeladata nem változott az évszázadok során: megőrizni és könnyen kutathatóvá, elérhetővé tenni a történeti/maradandó értékű iratokat. Ugyanakkor kiegészítő tevékenységük kibővült, hiszen ma már a kutatás mellett a tudományos munka kiadványkészítéssel párosul, és a közművelődési-oktatási feladatok is egyre nagyobb hangsúlyt kapnak.

Vác Város Levéltárának illetékessége Vác város közigazgatási területére terjed ki. Városi levéltárként elsősorban a helyi önkormányzat és a felügyelete alatt álló szervek iratanyagát őrzi, de átvette a testületek, az egyesületek, a gazdasági szervek (vállalatok, gyárak), régebben néhány esetben egyházak, családok, személyek, rendkívüli időszakban működött szervek (pl. munkástanácsok, nemzeti bizottság, igazoló bizottság stb.) és a szövetkezetek iratait is. Továbbá gyűjt minden egyéb olyan dokumentumot – legyen az alapja papír, film, hangszalag, elektronikus adat-

hordozó stb. –, ami Vác város múltjára, az itt működő civil szervezetek, a kiemelkedő szerepet játszó családok és személyek tevékenységére vonatkozik. A törvényi előírások értelmében azonban önkormányzati levéltárként nem veheti át és őrizheti állami szervek (pl. bíróságok, ügyészségek, szakigazgatási szervek stb.) iratait.

A levéltár rendezi, feldolgozza és segédleteket készít az általa őrzött iratokról, hogy azok minél könnyebben használhatók és kutathatók legyenek, és biztosítja kutatásuk feltételeit.

EZEREKYSZÁZ FOLYÓMÉTERNYI VÁROSTÖRTÉNETI FORRÁS

Vác Város Levéltárának iratanyaga a magyarországi egységes fondszerkesztési elveknek megfelelően – fondőcsoportokra, fondokra és állagokra – tagolódik. Az iratokhoz készített segédletek, az ún. áttekintő rak-tári jegyzékek, továbbá az iratokat egyenként felsoroló

lajstromok – ha ezt az iratanyag rendezettségi szintje lehetővé tette – megtekinthetők a levéltári honlapon, ezekben egy-egy adott szóra, kifejezésre könnyen rákereshet az érdeklődő.

A V. Mezővárosok, rendezett tanácsú városok, községek fondőcsoportba tartozó feudális kori városi közigazgatási iratok hiányosan maradtak meg. Ami azonban a magyarországi városfejlődésben ritka jelenség, hogy az addig egy várost 1741–1859 között a földesurai megosztották Püspökvárcra és Káptalanvárcra, melyek külön jogállásúak voltak, külön-külön előjárósággal, tanáccsal rendelkeztek. A megosztást megelőző időszak iratai alig maradtak fenn, és ezek Püspökvác Mezőváros Tanácsának irataiban (V. 1) találhatóak. Ugyancsak itt őrződött meg az 1712 és 1770 között önálló, református vallású Kisvác jobbágyközség néhány iratdarabja is. Az élet minden területét tárgyaló püspökváci tanácsulési jegyzőkönyvek 1741-től, a káptalanváciak 1770-től találhatóak meg. Az ezekhez kapcsolódó rendkívül széles tematikájú tanácsú iratok (darabszintű segédletük a honlapon elérhető) egy kivétellel 1687-ben kezdődnek. Kiemelt figyelmet érdemelnek – a családtörténeti kutatások szempontjából is – a telek- és adóösszeírások, a végrendeletek, a hagyatéki, a közgyámi és a hadigondozási iratok. Az 1849 után keletkezett abszolutizmus kori (V. 21–28; V. 41–54), illetve az 1872-től 1950-ig terjedő polgári kori iratok (V. 71–104) a születéstől a halálig minden emberi tevékenységre vonatkozóan tartalmaznak adatokat.

A **VIII. Tanintézetek, intézmények** fondfőcsoportba tartozik két neves intézmény, a Kegyes Tanítórendiek Gimnáziumának (VIII. 51) és az országban elsőként alapított ilyen jellegű intézmény, a Siketnémák Váci M. Kir. Országos Intézetének iratai (VIII. 601). Ezek mellett több alsó fokú felekezeti, középfokú szakmai iskola iratai is itt találhatók. Levéltárunk őrzi a Madách Imre Művelődési Központ (VIII. 731) és a régi városi kórház (VIII. 801) iratait is.

A **IX. Testületek** fondfőcsoportba tartoznak a céhek (IX. 1), az ipartársulatok (IX. 101), az ipartestület (IX. 201), majd a Kisiparosok Országos Szervezete (KIOSZ) helyi képviselőtársulatának (IX. 1001) és az erdőbirtokossági társulatok (IX. 581) iratai. Volt olyan időszak, amikor közel harminc céh is működött a városban, ezek közül mindössze tizenötnek maradt fenn iratanyaga levéltárunkban.

A **X. Egyesületek, (tömeg)szervezetek, pártok** nevű fondfőcsoportban csak a sokféle – közéleti, gazdasági, kulturális, szórakozási, sport – céllal megalakult egyesület működése során keletkezett iratok találhatók. Tömegszervezet és párt iratanyaga nem került levéltárunkba. Az egyesületekkel, politikai szerveződésekkel kapcsolatos iratok fellelhetők az 1950 előtti polgármesteri hivatali iratokban is.

A **XI. Gazdasági szervek** fondfőcsoportba tartoznak az államosítás előtt tevékenykedett vállalatok, gyárak, takarékpénztárak és szövetkezetek egy részének irategyüttesei. Ezek közül is érdemes kiemelni a nevesebb szövő- és kötőgyár (XI. 1), a városban a gyáripar első képviselője, valamint az egyedinek szá-

mító Kodak Ltd. Váci Gyárának (XI. 8) és a Váci Takarékpénztár (XI. 201) iratait.

A **XII. Egyházi szervezetek, intézmények** fondfőcsoportba tartozik a letétként általunk őrzött Váci Püspöki Gazdasági Levéltár 230 folyóméteres, 1293 és 1944 között keletkezett iratanyaga (XII. 11–52). A váci püspökség hatalmas – Nógrád megye északi határától egészen Szegedig terjedő – területén 1848-ig egyházi tizedet szedő, több megyében fekvő birtokain (Bács-Kiskun m.: Tiszaalpár; Jász-Nagykun-Szolnok m.: Zagyvarékas; Nógrád m.: Borsosberény, Berkenye, Kálló, Nógrád, Nógrád-sáp, Szendehely; Pest megye: Alsónémedi, Kistarcsa, Kosd, Mogyoród, Nagytarcsa, Penc, Püspökhatvan, Püspökszilágy, Szada, Üllő, Vác, Veresegyház, Verőce) 1848-ig a földesúri jogait gyakorló és 1945-ig gazdálkodó uradalom iratanyaga elsőrendű történeti forrás az egyházmegye és a területén fekvő települések történetének kutatásához. 152 darab kéziratot tartalmazó térképet (XII. 15-b) is tartalmaz e levéltár.

Ugyancsak ide tartoznak az Irgalmas Rend Váci Rendházának, Kórházának és Gyógyszertárának iratai (XII. 101).

A **XIII. Családok** fondfőcsoport iratai gyűjtés, ajándékozás útján kerültek őrizetünkbe. A kislaludy Pikéthy család tagjai között 48-as tábornokot, neves zeneszerzőt és orgonaművészt is találunk (XIII. 1-b). A Lukácsovits család irataiban (XIII. 1-d) a polgári ízlést tükröző bútortervek is fellelhetők.

A **XIV. Személyek** című fondfőcsoportba sorolt iratok közül kiemelhetjük Lehotka Gábor orgonaművész és zeneszerző iratait (XIV. 4), akinek iratanyaga tartalmazza szerzeményeinek eredeti – már digitalizált – kéziratait is.

A **XV. Gyűjtemények** fondfőcsoportba rendkívül változatos tartalmú iratok kerültek. Itt található az 1556 darabból álló térképgyűjtemény (XV. 3), mely tartalmaz Pest megyéről, a Dunakanyarról, Pest és Nógrád megyei településekről és természetesen Vácról készült térképeket. A tervtár (XV. 12) és a

Attyának, éj Tiának, és Szent Lélek Jövenek nevében Amen!

2) Fejlesztésim Maria Theresia, ki Bavarialul Deonau névű városban
 hármazor vagyok, Imostani súlyos betegségemben levettem
 az ő Teremtőjnek kezesében, Fejlesztésim pedig a homán ex
 tis veve földnek gyomrában adom, kesek után tízre tsekely jav

várostarténeti iratok gyűjteménye (XV. 21) folyamatosan kiegészül. A Tragor Ignác helytörténetíró által összegyűjtött, 1554–1922 között keletkezett iratokban (XV. 22) más országokra (Ausztria, Csehország, Oroszország, Szilézia), megyékre (Árva, Bács, Bars, Békés, Bihar, Borsod, Esztergom, Fejér, Gömör és Kishont, Győr, Heves, Heves és Külső-Szolnok, Hont, Komárom, Máramaros, Moson, Nógrád, Nyitra, Pest, Pozsony, Sáros, Szatmár Szolnok, Trencsén, Turóc, Veszprém, Zemplén, Zólyom) és településekre (Besztercebánya, Buda, Budapest, Eperjes, Lőcse, Pest) vonatkozó darabok is vannak. A közel 180 ezer felvételt tartalmazó mikrofilm-állományt (XV. 31) digitalizáltuk, tehát ennek anyaga számítógépen nézhető. Még csak részben feldolgozott a több ezer darabból álló, folyamatosan gyarapodó fényképgyűjtemény (XV. 34). A digitális másolatok levéltári gyűjteménye tartalmazza azokat az elektronikus állományokat, melyeket a saját (XV. 37-a) és más levéltárak (XV. 37-b)

anyagáról készítettünk. A digitális adathordozók gyűjteménye (XV. 44) számtalan fényképfelvétel, mozgófilm, tanulmány stb. anyagából tevődik össze. A **XVI. A népköztársaság és a tanácsköztársaság forradalmi szervei** című fondfőcsoportban őrizük Vác Város Direktóriumának 1919. évi iratait (XVI. 56).

A **XVII. Néphatalmi és különleges feladatokra létrejött bizottságok** fondfőcsoportban kutathatjuk a nemzeti bizottság 1945–1949. (XVII. 1), az igazoló bizottság 1945–1948. (XVII. 401), a földigénylő bizottság 1945–1946. (XVII. 501), a népi ellenőrzési bizottság 1958–1989. (XVII. 1201) és a Hazafias Népfront váci bizottságának 1957–1990. évi iratait (XVII. 1401). A **XXIII. Tanácsok** című fondfőcsoport tartalmazza az 1950–1990 között működött szovjet mintájú tanácsai szervek fondjait.

A **XXIV. Az államigazgatás területi szervei** elnevezésű fondfőcsoportba tartoznak a hol állami, hol önkormányzati szervként működő helyi tűzoltóság

(XXIV. 51), az iskolák számadó igazgatói (XXIV. 701) és a begyűjtési hivatal (XXIV. 866) iratai.

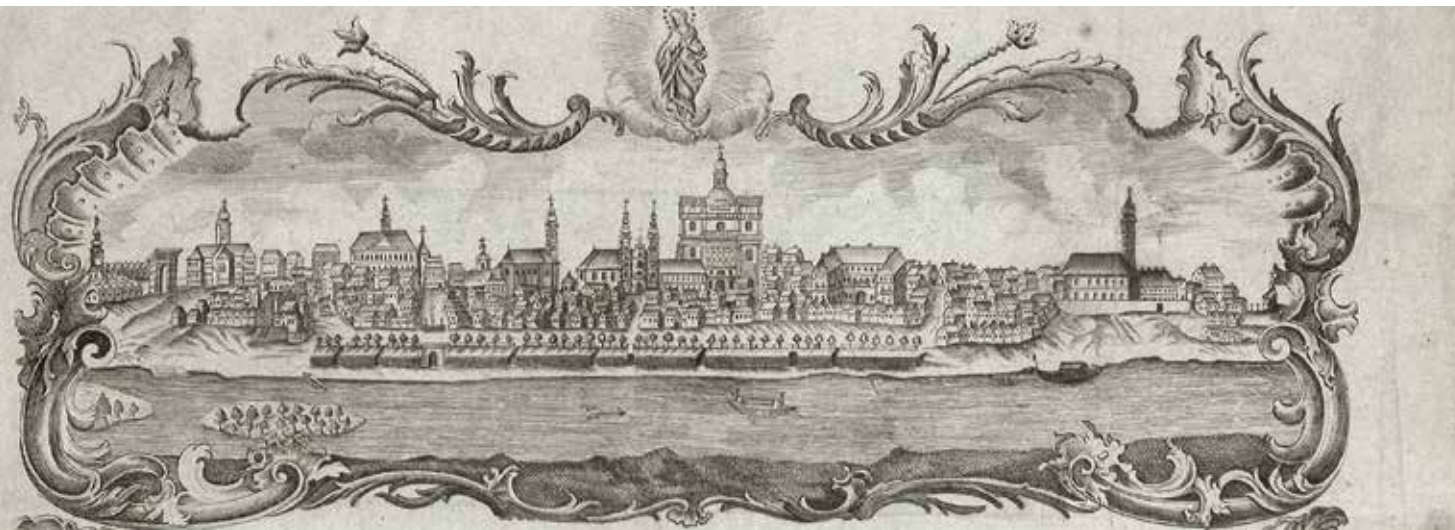
A **XXIX. Gazdasági szervek** nevű fondfőcsoportba kerültek a mára szinte kivétel nélkül megszűnt egykori „szocialista” vállalatok és gyárak iratai: a Forte Fotókémiai Ipari Vállalat (XXIX. 4), a Híradástechnikai Anyagok Gyára (XXIX. 5), a Dunai Hajógyár (XXIX. 7), a Magyar Selyemipari Vállalat Váci Bélésszövőgyára (XXIX. 8), a Pamutfonóipari Vállalat Váci Finompamutfonó és Cérnázógyára (XXIX. 10) és a Senior Váci Kötöttárugyár (XXIX. 15) fondja, hogy csak a nevesebbeket említsük. Itt található az egyik helyi televízió – a képviselő-testületi ülésekről is készített – adásainak anyaga (XXIX. 706), több mint 1700 darab svhs-kazetta és dvd-lemez, melynek „adástükre”, azaz tartalmi leírása elkészült már.

A **XXX. Szövetkezetek** című fondfőcsoportba kerültek a váci székhellyel működött ipari, kereskedelmi és a mezőgazdasági szövetkezetek 1949–2003 között keletkezett iratai.

A **XXXVII. Megyei jogú városi, városi és községi önkormányzatok** nevű fondfőcsoportba soroltuk be a rendszerváltozás után alakult váci önkormányzat és szerveinek 1990–1997. évi iratait (XXXVII. 201–204).

A levéltár iratairól készített kimutatás, az ún. fond- és állagjegyzék megtalálható az intézmény honlapján. (www.vacarchivum.hu/hu/irataink) Az egyes fondok/állagok mellett letölthetők az ezekről készült raktári jegyzékek és lajstromok.

A város története, vagy annak egy szelete azonban nem tárható fel más közlevéltárak anyagában történő

kutatás nélkül. A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Pest Megyei Levéltára, a szerzetesi, az egyházi levéltárak, különösen a Váci Püspöki és Káptalani Levéltár és a szaklevéltárak mind őrizhetnek Vácra vonatkozó adatokat.

A LEVÉLTÁR SZAKKÖNYVTÁRA

A szakkönyvtár gyűjtőköre Vác városán túl kiterjed Pest megyére, a váci püspökség egykori területére, uradalmának településeire. Levéltárunk szakkönyvtári anyagát megkaptuk a Pest Megyei Levéltárból történő kiválásunkkor. A szakkönyvtári anyag gyűjtése az 1970-es évek második felében kezdődött el. A több mint 11 ezer darabos könyvállományból 2436 kötet folyóirat (köztük a helyi és a váci régió településeinek újságjai) és 324 darab digitális adathordozó (elektronikus formában könyvek, folyóiratok, valamint helyi előadók és együttesek zenei felvételei) hozzáférhetők a kutatóteremben.

Évtizedek óta kiadványcsere-kapcsolatban állunk az országban működő társintézményekkel – levéltárakkal és múzeumokkal –, így más megyékre, településekre vonatkozó tájékozódást is el lehet kezdeni levéltárunkban.

ÜGYFÉLSZOLGÁLAT

Az ügyfelek által beadott megkeresésekre általában öt munkanapon belül adunk választ.

A levéltár honlapján elérhető információk:
www.vacarchivum.hu/hu/ugyfelszolgalat

KUTATÓSZOLGÁLAT

A levéltári kutatás megkezdése előtt érdemes tájékozódni levéltárunk honlapján, hogy vajon egy-egy témára vonatkozóan milyen iratok találhatóak. Ezt követően e-mailben, egy megadott időpontra, kutatói használatra ki is kérhetők iratok.

A levéltár kutatótermében hat kutatói férőhely van, és ma már három számítógépes munkaállomás és egy mikrofilm-olvasó áll a kutatók rendelkezésére. A leggyakrabban kutatott iratok – felekezeti anyakönyvek, feudális és polgári kori testületi jegyzőkönyvek, a püspöki uradalom tiszti ülési jegyzőkönyvei stb. – elektronikus formában, számítógépen kutathatók. Az Internet-használat térítésmentes. A reprográfiai szolgáltatások térítési díjai a levéltár honlapján megtalálhatók. A kutatók napi fotójegyet is kiválthatnak, melynek fejében saját maguk készíthetnek felvételeket a kiválasztott iratokról. A Váci Múzeum Egyesület tagjai 50%-os kedvezménnyel vehetik igénybe a reprográfiai szolgáltatásokat.

A családfa-kutatók számára lehet fontos, hogy a Magyar Országos Levéltártól kölcsönözhetőek a felekezeti anyakönyvekről vagy más anyagokról készült mikrofilmek, és ezek levéltárunkban kutathatók. Minden kutatót érdeklődéssel várunk, és kutatómunkáját a rendelkezésünkre álló eszközökkel segítjük. A kutatószolgálati információk megtalálhatók a levéltár honlapján:

www.vacarchivum.hu/hu/kutatoaszolgalat

KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS OKTATÁSI TEVÉKENYSÉG

A levéltár közművelődési munkáját behatárolja, hogy nincs az épületben önálló előadó- és kiállítóterem. Ennek ellenére kiállításokat rendezünk társintézményekben, és különféle rendezvényeket – könyvbemutatókat, előadásokat, ünnepi könyvhétfvégeket – tartunk az alkalmilag átrendezett kutatóteremben és a levéltár udvarán. Reprodukciós kiállítások rendezésére alkalmassá tettük az egyik pincét.

Több esetben rendeztünk önállóan kiállítást, valamint társintézményekkel együtt, melyekhez esetenként kapcsolódott zenei vagy képzőművészeti rendezvény is. E tevékenységünk során – együttműködve a Váci Múzeum Egyesülettel felvettük a kapcsolatot Vác két testvérvárosával, Ipolysággal és Székelyudvarhelyel.

Meghirdetett helytörténeti vonatkozású pályázatainkkal – családtörténet, egy-egy korszakhoz köthető fényképek gyűjtése – egyrészt a lakosság múlt iránti érdeklődését igyekeztük felkelteni, másrészt a levéltári anyag gyarapítása volt a célunk.

Előadásaink részben helytörténeti, részben a kutatást elősegítő módszertani jellegűek. A fényképeken megjelenő múlt – lájkolható, kommentálható – bemutatása mindig nagy érdeklődést vált ki.

Kiadványainkat és kiállításaink anyagát ajándékként eljuttatjuk elektronikus formában minden váci közgyűjteménynek és iskolának.

TUDOMÁNYOS MUNKA, KIADVÁNYKÉSZÍTÉS

A levéltár alapfeladatai közé tartozó tudományos munkát alapvetően az intézmény két levéltáros munkatársa végzi, de e tevékenységbe bevonunk olyan személyeket is, akik a helytörténeti kutatást magas szinten végzik. E munkánk során törekszünk arra is, hogy a helyi jelenségek feltárása során bemutassuk azokat a tényeket és összefüggéseket, melyek szélesebb, megyei, országos, netán közép-európai körben is érdeklődést válthatnak ki. Kiadványaink ezért tartalmaznak több esetben idegen nyelvű összefoglalót, vagy jelennek meg esetenként több nyelven. Példa minderre a váci ortodox keresztény közösség történetét tárgyaló kötet, vagy a váci végrendeletek szövegét tartalmazó sorozat. Ez utóbbiban a 18. század elejétől kezdődően közöljük a váci – köztük német, osztrák, cseh, albán, itáliai stb. területről bevándorolt és itt letelepedett – polgárok végső rendelkezéseit. Szeretnénk, ha e kötetek egyúttal szolgálnák a váci Fehérek templomában feltárt 18–19. századi kriptaleletek sokrétű feldolgozási-kutatási céljait is.

KIADVÁNYOK

SOROZATOK

Váci Történelmi Tár

Még a megyei levéltár keretei között indított sorozat kötetei nagyobb terjedelmű forrásközléseket és monográfiákat tartalmaznak.

Késő maradékainknak tétessen jegyzésben! Írásos emlékek Vác város múltjából, 1074–1990. Összeáll.: Horváth M. Ferenc és Pintér Tamás. Vác, 1996. Váci Történelmi Tár I. Helytörténeti olvasókönyv, mely 940 oldalon közöl a város múltjára vonatkozó történeti forrásokat.

Héjjas Pál–Horváth M. Ferenc: Vác. Régi képeslapok – Old postcards – Alte Ansichtskarten, 1896–1950. Vác, 2001. Váci Történelmi Tár II. (magyar, angol és német nyelven). A város fél évszázados történetét, fejlődését képeslapok segítségével bemutató kiadvány, mely magyar, angol és német nyelvű várostörténeti összefoglalót is tartalmaz.

Váci végrendeletek I. 1706–1750 (–1754). Közreadja: Horváth M. Ferenc. Vác, 2006. Váci Történelmi Tár III. Több levéltárban őrzött váci végrendeletek és mellékleteik – hagyatéki leltárak, házassági szerződések – szövegét közli a kötet eredeti (magyar, latin, német és héber) nyelven és fordításban.

Vác '56. Vác 1956-ban és a megtorlás időszakában. Forrásgyűjtemény. I–II. Közreadja: Böőr László,

Gyarmati György, Horváth M. Ferenc. Bev. tanulmányt írta: Gyarmati György. Vác, 2006. Váci Történelmi Tár IV. A szerzők több levéltár anyaga alapján állították össze az 1177 oldalas forrásgyűjteményt, melyhez Gyarmati György történész írt bevezető tanulmányt.

Szarka Gyula: A váci püspökség gazdálkodása a török hódítás korában, 1526–1686. Bev. tanulmányt írta: Molnár Antal. Szerk. Horváth M. Ferenc. Vác, 2008. Váci Történelmi Tár V. Az egyháztörténettel foglalkozó szerző kéziratban maradt és megtalált munkája hatalmas forrásanyag feldolgozásán íródott.

Váci végrendeletek II. (1729–) 1751–1770 (–1785). Közreadja: Horváth M. Ferenc, G. Molnár Péter. Vác, 2010. Váci Történelmi Tár VI.

Horváth Lajos: Vác utcái, épületei és lakosai a XVI. század második felében. Vác, 2011. Váci Történelmi Tár VII. Vác törökkori történetének egy szeletét vizsgálja a szerző a török összeírások alapján.

Limes – Váci levéltári füzetek

Kisebblélegzetű forrásközleményeket és tanulmányok közlését tűzte ki céljává a sorozat.

A Váci Református Egyház históriás könyve, 1783–1827, 1844–1847. – Vörös Károly: A váci református gyülekezet története. Prédikáció a református templom felavatásának százéves évfordulóján. Vác, 1885. Közreadja: Hörömpő Zsolt. Szerk.: Horváth M. Ferenc. Megjelent Kálvin János születésének

500. évfordulója alkalmából. Vác, 2009. Limes I. A váci református gyülekezet életére vonatkozó feljegyzéseket (historia domus) és Vörös Károly lelkész jubileumi beszédét tartalmazza a kötet.

Gál Judit–Dujmov Milán: Adatok a váci ortodox keresztény közösség történetéhez. – Подаци о историји православне заједнице у Вацу. Szerk.: Horváth M. Ferenc. Vác, 2010. Limes II. (magyar és szerb nyelven) A város kereskedelmi életében egykor kiemelkedő szerepet játszó váci „görög”, valójában Albániából származó aromán (vlach, makedovlach, cincár)közösségéletét tárgyalja a kötet.

Egyedi kiadványok

Szalai Katalin–Horváth M. Ferenc: Váci krónika. Vác, 2009. (magyar, angol és német nyelven) Népszerűsítő kiadvány, mely festett „kódexlapokat” és rövid várostörténetet tartalmaz.

Volt egyszer egy gyár – a Kodaktól a Fortéig. Kiállítás három színben. Once upon a time there was a factory – from Kodak to Forte. Exhibition in three scenes. [Kiállítási katalógus.] Összeállította: Horváth M. Ferenc. Kiadja: Vác Város Levéltára. Vác, 2010. Az egykor nagy hírű gyárak történetét bemutató kiállítás katalógusa.

Levéltári közreműködéssel megjelent kiadványok

Vác, a Dunakanyar szíve. Történelmi városkalauz helybelieknek és világcsavargóknak. Írta: Batizi Zoltán, Forró Katalin, Hegyi Klára, Horváth M. Ferenc, Kővári Klára, Pantali Bence, Tringli István,

Zomborka Márta. Szerk.: Horváth M. Ferenc. Vác, 2009. Kiad.: Vác Város Önkormányzata. A több neves szerző által írt történelmi városkalauz népszerűsítő formában tárgyalja a város történetét, és mutatja be a mai Vácot, mintegy 1300 fénykép és illusztráció segítségével. Külön magyar és angol kötet.

Vác, The heart of the Danube Bend. Historical guide for residents and globetrotters. Authors: Zoltán Batizi, Katalin Forró, Klára Hegyi, Ferenc M. Horváth, Klára Kővári, Bence Pantali, István Tringli, Márta Zomborka. Editor: Ferenc M. Horváth. Vác, 2009. Publisher: Vác Local Government.

A levéltár 2009-ig megjelent kiadványai olvashatók az Arcanum Kiadó honlapján: www.archivportal.arcanum.hu/mltk

A LEVÉLTÁRRA VONATKOZÓ SZAKIRODALOM

Böör László–Egey Tibor–Héjjas Pál–Horváth M. Ferenc: A Pest Megyei Levéltár – Das Komitatsarchiv Pest – Pest County Archives. Levéltárismerető – Archivführer – Archives guide. Bp. 2004.

Horváth M. Ferenc: Vác város levéltárának története. In: Emlékkönyv Borosy András 80. születésnapjára. Szerk. Egey Tibor, Horváth M. Ferenc. Bp. 2002. www.vacarchivum.hu/hu/a-leveltarrol/tortenelmunk

ELÉRHETŐSÉG, NYITVA TARTÁS, MEGKÖZELÍTHETŐSÉG

Elérhetőség

Vác Város Levéltára
Cím: 2600 Vác, Múzeum u. 4.
Levelezési cím: 2601 Vác, Pf. 59.
Telefon: (+36) 27/305–444
Fax: (+36) 27/310–147
E-mail: info@vacarchivum.hu
Honlap: www.vacarchivum.hu

Nyitva tartás

hétfő–csütörtök: 7.30–16.00
péntek: 7.30–13.30

Ügyfélszolgálati fogadóórák

hétfő–csütörtök: 8.00–15.45
péntek: 8.00–13.15
Előzetesen érdemes tájékozódni a levéltár honlapján: www.vacarchivum.hu/hu/ugyfelszolgalat

Kutatószolgálat

hétfő–szerda: 8.00–15.45
csütörtök szünnap, péntek: 8.00–13.15
A szolgáltatással kapcsolatos információk megtalálhatóak a levéltár honlapján: www.vacarchivum.hu/hu/kutatoszolgalat

Kiadvány-értékesítés

A levéltárban és a váci könyvesboltokban.

A parkolás díjmentes a Múzeum utcában, a levéltár épülete előtt. Akadálymentes közlekedés az épületen belül.

KÉPJEGYZÉK

BORÍTÓ A levéltár új épülete ♦ A Váci Takarékpénztár betétkönyve

1. OLDAL A levéltár logója

3. OLDAL Vác 1860-ban – Ludwig Rohbock metszete

4. OLDAL Író- és irattároló eszközök: bádog-, fa- és papírdeklik. ♦ Városi pecsétnyomók (tükörkép)

5. OLDAL Az egyik iratraktár

6. OLDAL A megosztás előtti Vác pecsétlenyomata

7. OLDAL A Bajorországból származó Geisspiller Mária Terézia 1770. évi végrendeletének bevezető sorai

8. OLDAL A kékfestő céh 1860-ban kiállított mesterlevele

9. OLDAL Az Irgalmas Rend gyógyszertára, 1945

10. OLDAL Fényképezzen Forte géppel, filmmel

11. OLDAL A lerombolt szovjet emlékmű a váci főtéren ♦ A szövetkezetek május 1-jei felvonulása, 1950-es évek

12. OLDAL Levéltári foglalkozás a Kulturális Örökség Napjai keretén belül ♦ A kutatóterem

15. OLDAL A levéltár kiadványai

MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR

MNL Országos Levéltára

MNL Bács-Kiskun Megyei Levéltára

MNL Baranya Megyei Levéltára

MNL Békés Megyei Levéltára

MNL Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltára

MNL Csongrád Megyei Levéltára

MNL Fejér Megyei Levéltára

MNL Győr-Moson-Sopron Megye Győri Levéltára

MNL Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára

MNL Hajdú-Bihar Megyei Levéltára

MNL Heves Megyei Levéltára

MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára

MNL Komárom-Esztergom Megyei Levéltára

MNL Nógrád Megyei Levéltára

MNL Pest Megyei Levéltára

MNL Somogy Megyei Levéltára

MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára

MNL Tolna Megyei Levéltára

MNL Vas Megyei Levéltára

MNL Veszprém Megyei Levéltára

MNL Zala Megyei Levéltára

Budapest Főváros Levéltára

Győr Megyei Jogú Város Levéltára

Tatabánya Megyei Jogú Város Levéltára

Vác Város Levéltára

Hadtörténelmi Levéltár

Környezetvédelmi és Vízügyi Levéltár

Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség

Győri Egyházmegyei Levéltár

Tiszántúli Református Egyházkerületi és
Kollégiumi Levéltár

Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár

Kiadja a Magyar Levéltárosok Egyesülete
Felelős kiadó Tyekvicska Árpád

Készült 500 példányban
a székesfehérvári Regia Rex Nyomdában
Felelős vezető Kis Ferenc

ISBN 978-963-87475-4-9

